

43. ÅRGANG DECEMBER 2021 NR. 2

PRIS KR. 20,-

RØRVIG BY OG LAND



INDHOLD

LEDER.....	3
RØRVIG BY OG LAND GÅR VI IND FOR UDVIKLING.....	4
EN RØRVIG-KØBMANDS GENVORDIGHEDER	6
LOKALT FORSKØNNELSESMÅL I RØRVIG	8
INTRODUKTION TIL FORSLAG OM REVIDERET VEDTÆGT.....	8
(INDSKUDT VEDTÆGTSFORSLAG - KAN UDTAGES. 8 SIDER)	
ARBEJDET I LANDUDVALGET.....	10
FERIEKOLONIEN ENEBÆRGÅRDEN I NAKKE.....	11



UDGIVER

Foreningen Rørvig By og Land
CVR nr. 34 79 91 72
info@rvbl.dk
Bladet udkommer 2 gange om året

REDAKTION:

Anders Holst (Ansvarshavende redaktør), Otto Graham (Redaktør Formidlingsudvalget), Simon Christiansen, og Anne Bornø.

ADRESSE:

Vestervangen 4
4581 Rørvig
Telefon 26 27 90 92

MEDLEMSKAB: KR. 200 PR. ÅR.

Tegnes via hjemmesiden rvbl.dk, eller på mail til kassereren
Adresseændring meddeles på mail til kassereren

ANNONCESALG:

Varetages af Formidlingsudvalget

TRYK OG LAYOUT:

Rosendahls a/s, tlf. 59 43 20 39
Oplag 700 eksemplarer.

FORSIDE:

Møllen løftes på plads
Foto: John Olsen

FÆLLESKAB OG RESPEKT

Rørvig By og Land ønsker at fastholde de mange kvaliteter, som kendetegner Rørvig. Vi skal både vise respekt for fortiden, give nutiden udfoldelsesmuligheder og bevare naturen og omgivelserne, så også de kommende generationer kan få glæde af området.

Hvem holder ikke af at slentre gennem den gamle by og nyde de smukke huse? Eller sætte sig på en bænk på havnen og få en kold øl, alt imens man iagttaget det travle havneliv på Isefjorden, hvor færgerne futter frem og tilbage og bringer travle og glade mennesker mellem Hundested og Rørvig.

I Rørvig har vi rammerne for at leve et godt liv, så det er bare at tage imod oplevelserne som byen og naturen byder på. Det gælder både de fastboende og landliggerne.

Men selv de bedste rammer som interessante bymiljøer og varieret natur, er ikke nok til at skabe gunstige livsvilkår. Vi vil også gerne have gode naboer og ikke mindst meningsgivende fællesskaber, så vi føler os knyttede til hinanden og til det sted, hvor vi lever. Derfor er det en sand solstrålehistorie, at Rørvig By og Lands 'By- og Havneudvalg' i den seneste tid har gjort et stort arbejde for i fællesskab at forskønne byen. De har renoveret busskurene, de har klippet vandris og lavthængende grene langs Toldbodvej, ordnet bed og bænk i det lille anlæg ved P-pladsen i Smedestræde, ryddet langs blomsterkummerne, ved billetkontoret på havnen, kummerne er malet og der er plantet marehalm i dem, ryddet bed ved P-pladsen i Løvstræde og malet 4 gamle vejsten, der



oprindeligt var hvide og røde – det er de så igen.

Sådanne initiativer er med til at bringe mennesker sammen og skabe fællesskaber, når vi engagerer os i vores nærmiljø. Det er med til at udvikle byen og gøre Rørvig til et endnu bedre sted at bo og at holde fri i.

Så kunne man spørge: Når nu foreningen går ind for fællesskab og udvikling af byen, hvorfor er det så, at I samtidig er imod store udlejningssommerhuse, som I ikke synes er 'god udvikling' for Rørvig? Det er fordi, de store udlejningssommerhuse ikke indgår i fællesskabet. De repræsenterer en adfærd, der ikke passer ind i den kultur, som kendetegner Rørvig, og som vi gerne vil værne om. Alle erfaringer viser at turister, som lejer sig ind i disse store sommerhuse, ikke føler sig ikke an-

svarlige overfor lokalsamfundet eller naturen og ikke indgår i fællesskabet.

Men man behøver selvfølgelig ikke at yde noget, for at nyde Rørvig by eller den omliggende natur. Det er helt ok at slappe af, dovne den eller bare være. Men det er vigtigt, at man slår rod og respekterer fællesskabet.

Vi vil ikke lægge skjul på, at vi er meget glade for de mange medlemmer af foreningen, der sammen med borgere i byen har valgt at bruge tid og energi på at involvere sig i forskønnelse af byen. Både når det er med udvikling for øje, som når det gælder om at bevare byens gamle kultur og den fantastiske natur – og når det gælder om at engagere sig i Rørvig By og Land.

Lene Hjorth

Bestyrelsen i Rørvig By og Land

FORMAND, ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Anders Holst, Vestervangen 4,
4581 Rørvig, Tlf. 26 27 90 92
andersholst1974@gmail.com
(Forretningsudvalget)

NÆSTFORMAND

Lene Hjorth, Ridebanevej 2,
2820 Gentofte, Tlf. 40 50 90 70
lene@lenehjorth.dk
(Landudvalget, Forretningsudvalget)

KASSERER

Hans Normann, Brøndstræde 3
4581 Rørvig, Tlf. 59 96 13 05
hans.normann@outlook.dk
(Forretningsudvalget)

BESTYRELSESSEKRETÆR

Søren Riiskjær, Strædet 29
4581 Rørvig, Tlf. 20 23 66 64
soren@riiskjaer.dk

BESTYRELSESMEDLEM

Einar Olsen, Nørrevangsvej 23
4581 Rørvig, Tlf. 21 71 58 36
post@rorvigvvs.dk
(Mølleudvalget)

BESTYRELSESMEDLEM

Erik Pedersen, Møllebakken 8
4581 Rørvig,
erp.58@hotmail.com
(By og Havneudvalg)

BESTYRELSESMEDLEM

Otto Graham, Bakkedalen 2
4581 Rørvig, Tlf. 29 11 44 44
ottograham@outlook.dk
(Forretningsudvalget)

BESTYRELSESMEDLEM

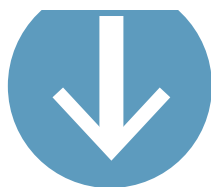
Kim Vestergaard-Hansen, Toldbodvej 25
4581 Rørvig, Tlf. 21 63 66 64
kogjvh@gmail.com

BESTYRELSESMEDLEM

Willy Dahl
Højsandsvænget 14,
4581 Rørvig, Tlf. 20 40 44 50
wrd@outlook.dk

BESTYRELSESMEDLEM

Anne Bornø
Frederiksberg Alle 38, 3,
1820 Frederiksberg C, Tlf. 20 40 44 50
anne@bornoe.dk



RØRVIG BY OG LAND GÅR VI IND FOR UDVIKLING MEN VI ØNSKER IKKE KÆMPE SOMMER- HUSE OVER 200 KVM

HER UDDYBER PROFESSOR I SERVICE OG OPLEVELSESØKONOMI JON SUNDBO HVORFOR

Af Lene Hjorth

'Rørvig By og Land' ønsker ikke en massiv turismeudvikling i Rørvig eller en "tivolisering", hvor madboder og gøgl fylder store dele af gadebilledet, som kan være et af resultaterne, hvis der bygges mange store sommerhuse. Det er ikke, fordi vi er imod turister eller vil have Rørvig for os selv, men vi ønsker en "roligere" turisme, hvor de besøgende kan nyde naturen, landsbyen og havnen og de gode spisesteder, og vi ønsker ikke en kraftig udvikling af souvenirbutikker, nattelev eller massive overnatnings-etablisementer.

Rørvig By og Land støtter derfor kommuneplanforslaget, om at fremtidige byggerier af store udlejnings-sommerhuse (på over 200 m²) skal begrænses og har derfor indsendt en indsigelse til kommuneplanen 2021-2033, for at sikre et lavere størrelsesmaksimum på sommerhuse end 200 kvm i områder uden lokalplan.

Jon Sundbo, som er medlem af Landudvalget, uddyber vores synspunkter:

Hvorfor er store udlejnings-sommerhuse ikke en 'god udvikling' for Rørvig?

- Det er, fordi der er mange eksempler på, at dem der lejer de store udlejnings-sommerhuse, ofte har en adfærd, der ikke passer med de øvrige sommerhusbeboerne, der er i området. I de store sommerhuse er der tit mange fester med larm fra højtalere, og der er meget kørsel til og fra. Det kan give sammenstød med de livsmønstre, der præger områderne i forvejen.
- Desuden knytter de mennesker der lejer sommerhusene sig ikke til lokalområdet og til de aktiviteter, der er i områderne. Deres tilknytning er af naturlige grunde meget mere flygtigt og de føler sig ikke ansvarlige overfor lokalsamfundet.

Men er det ikke godt, at byggeriet giver arbejde til håndværkerne i området?

- Selvfølgelig skaber byggeriet og vedligeholdelse af husene øget omsætning i lokalsamfundet. Men da det ofte er store byggeselskaber, der bygger dem, så giver det ikke nødvendigvis beskæftigelse til de lokale håndværkere,

for de store selskaber har ofte deres egne håndværkere. Så omsætningen bliver ikke kun genereret lokalt.

PRISUDVIKLINGEN I SOMMERHUSOMRÅDERNE

Hvordan er det med prisudviklingen i de områder, hvor de store sommerhuse ligger?

- De områder, som jeg har tal på, er fra bogen "Stedsfællesskab - Nøglen til vækst og stolthed i Kystdanmark" skrevet af Eskild Hansen og Hans-Jørgen Olsen. De viser, at der hvor der indenfor de sidste fire-fem år er bygget mange udlejnings-sommerhuse, er priserne faldet steget meget mindre end i andre sommerhusområder. Mens områder, der er præget af second-home-ejere, som er ejere, der bor i byerne, men som også har et sommerhus, der stiger priserne meget i forhold til områder, hvor der er meget udlejning og hvor der sker en tivolisering.

Forklaring: Begrebet landligere eller 'second-home-ejere' er ejere, der

har et sommerhus, som de bruger store dele af året, men det er, som begrebet siger, deres andet hjem. De engagerer sig ofte i deres sommerhusområde.

I gamle dage havde familier et sommerhus, som de måske besøgte to-tre gange om året. I dag vil mange gerne have et sommerhus, der ligger tæt på ens 'rigtige' hjem. Sommerhuset skal være et sted, som er let tilgængeligt og som er let at komme til, og hvor man interesserer sig for lokalområdet.

Prisudviklingen i udvalgte sommerhuse.

Højdespringerne er Rørvig, Gilleleje og Hundested. Største prisfald er sket på Rømø, i Humble, Oksbøl, Fjerritslev og Idestrup.

Kilde: Stedsfællesskab - Nøglen til vækst og stolthed i Kystdanmark skrevet af Eskild Hansen og Hans-Jørgen Olsen, Eskild Hansen forlag 2021.

PRISUDVIKLINGEN I UDVALGTE SOMMERHUSE.

TOP 20 - NUMMER I PRIS-RANGFØLGEN 1992 2020

LANDLIGGEROMRÅDER

Rørvig	54	7
Skagen	30	6
Liseleje	12	8
Malling	37	9
Gilleleje	45	12
Hundested	36	4

UDLEJNINGSSOMRÅDER

Vejers Strand	1	27
Blåvand	3	18
Fanø	10	21
Humble	6	78



EN RØRVIG-KØBMANDS GENVORDIGHEDER



Rørvig Brugsforening ca. 1915. – Butikken kom senere til at hedde Christoffer Larsen, derefter Super Best og i dag SPAR.

Der har været købmandsforretning i Rørvig i mange år, og for år tilbage endda flere købmænd samtidigt.

Således var der midt i 1950'erne 4-5 købmænd i byen samt en bager og et par ismejerier. Hertil nogle købmænd langs Rørvigvej mod Nykøbing. Langsomt er det nået til at der nu kun er én, SPAR ved købmand Kurt.

Fortællingen her udspringer af, at jeg på mit loft i mit hus i Rørvig fandt en gulnet gammel mappe, som viste sig at indeholde debitor (skyldnere) kartoteket fra købmand Christoffer

Larsen i Rørvig. Hvorfor den lå der, ved jeg ikke. Den ældste regning er fra 1926, den nyeste fra 1966. I de tider var det åbenlyst almindeligt, at man

købte på klods – oprettede en regning på flere indkøb, til senere samlet betaling. Kartoteket afslører, at ikke alle huskede det med betalingen!



Rørvig Boldklub
 Christopher Larsen
 Kolonial, Vin, Drikkevarer, – Korn, Kød, Foderstoffer.

14/4	4 1/2 liter Lige	1 44
	Tøse	45
	4 1/2 liter	84
15/4	4 liter 4 1/2	5 11
	1/2 liter 2 1/2 + 2 1/2	5 24
27/4	1/2 liter	1 40
	5 liter	16 00
28/4	1 liter	13 52
	50 liter	kr. 44 61
29/4	4 liter	1 00
30/4	1 liter	4 56
19/11	1 liter	1 56
	1 liter	3 00
19/11	1 liter	1 50
	1 liter	1 50

Christoffer Larsens far etablerede en lille butik i Rørvig i 1880, ca. der hvor SPAR ligger i dag. Senere blev butikken til Rørvig Brugsforening, som Christoffer Larsen overtog i 1908. Butikken blev første gang udvidet i 1938 og senest i 1965, og har også rummet Rørvig Tømmerhandel og Rørvig Oil. Christoffer Larsen døde i 1952, hvorefter hans søn overtog forretningen.*

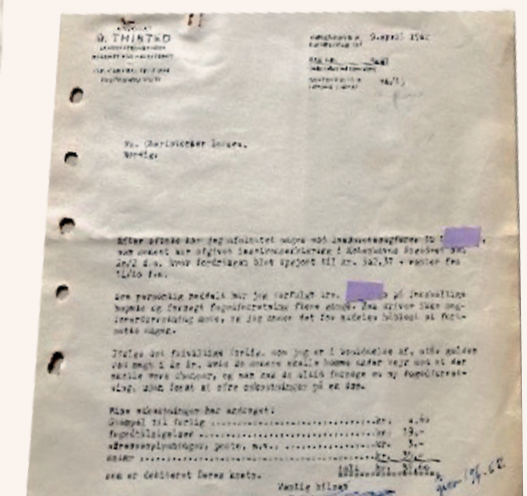
Men tilbage til det med regningerne.

De mange regninger fortæller interessante ting om udviklingen i prisen på forskellige varer.

I 1927 købte Rørvig Boldklub 27,5 kilo kridt til 5,5 kr. De købte også 50 pilsnere til 13,5 kr. – det er 27 øre pr. stk.

Mens den indkøbte fodbold kostede 16 kr.

I 1944 kostede en øl 52 øre og i 1960 var prisen 1 kr. Det er en fordobling



* Kilder: Holbæk Amts Venstreblad 25. maj 1959 og 16. februar 1963 og 12. juni 1965 og 23. december 1979, odswiki

af prisen på øl ca. hvert 16. år. Dermed skulle en øl i dag koste ca. 12 kr., og det gør den som bekendt ikke – så noget er blevet relativt billigere gennem årene.

Man kunne også låne telefonen hos købmanden, det kostede i 1960 60 øre.

Man kan følge den teknologiske udvikling via de mange notaer, breve o.l.

Fra håndskrevne notaer, over trykte formularer til maskinskrevne dokumenter med gennemslag, kaffe- og sukkermærker i årene efter krigen, til giro-kort til indbetaling af det udestående.

Der er en del regninger, hvor selve indkøbsperioden strækker sig over 5 måneder, så udeståender har været betydelige.

Det har ikke altid været let at få inddrevet de skyldige beløb. Den gamle

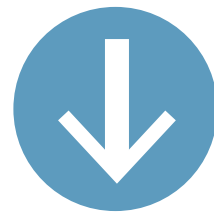
mappe rummer mange breve fra købmanden til skyldnere, hvor han venligt minder om forfalden betaling.

Der er en række svar-breve, hvor der er mange gode årsager – sygdom, rejse, sommerhuset var lejet ud, så lejer har købt i ejers navn – men ikke en eneste bekendelse om forglemmelse.

Nogle af tilgodehavenderne endte desværre i rykkere fra købmandens advokat, afdragsordninger og vekslere. Datidens kommunikation var tydeligvis pr. brev, eller også har telefoniske henvendelser ikke givet det ønskede resultat, så det tog lang tid at få lukket de mere besværlige inddrivelses, nogle af dem ses at have strakt sig over næsten 2 år.

Heldigvis er betalingsformerne i dag mere direkte, så vores nuværende købmand forhåbentligt ikke har samme udfordringer som hans forgænger!

LOKALT FORSKØNNELSESMÅLING I RØRVIG



Rørvig er med sine fine strande, havnen og den smukke gamle landsby nok Odsherreds største turistmagnet, men trods dette er der en lang række nedslidte og ikke vedligeholdte anlæg og genstande i byens offentlige rum.

I en vis forståelse for, at kommunens budget ikke rækker til alle ønsker, tog Foreningen Rørvig By og Land initiativ til en lokal arbejdsindsats, og der blev hurtigt samlet mere end 20 personer, der var villige til at yde en arbejdsindsats for at forskønne byen.

”Vi tog kontakt til kommunen for at få lov til at udføre en række arbejder, og har fået en rigtig god dialog og et godt samarbejde omkring opgaverne, og samtidigt også om opgaver som kommunen påtog sig at løse. Samlet set et meget positivt forløb og med meget synlige resultater i Rørvig” udtaler Erik Pedersen, formand for foreningens By- og Havneudvalg.

Der er især malet to træ-busskure, klippet vandris og lavthængende grene langs Toldbodvej, ordnet bed og

bænk i det lille anlæg ved P-pladsen i Smedestræde, ryddet langs blomsterkummerne ved billetkontoret på havnen, kummerne er malet og der er plantet marehalm i dem, ryddet bed ved P-pladsen i Løvstræde og malet 4 gamle vejsten, der oprindeligt var hvide og røde – det er de så igen.

De frivillige har fået mange positive kommentarer mens de arbejdede, folk er kommet med kaffe, kager, is og endda en trailer til låns – det er rigtigt dejligt.

Købmand Kurt har doneret drikkevarer og Rørvig Dessert desserter til de frivillige, og Rørvig Maleren har doneret en hel del træbeskyttelse – tusind tak!

Foreningen og kommunen har aftalt at mødes igen, for at koordinere nye opgaver til lokal udførelse i Rørvig. Dette tænkes gjort 2 gange årligt, således at vi kan koordinere opgaver til udførelse henholdsvis forår og efterår.

Vi håber så, at der fortsat er frivillige, der både vil dyrke fællesskabet og samtidigt gøre en god gerning for Rørvig.

Har du ideer til arbejder vi måske kan udføre, eller vil du gerne kontaktes når næste runde arbejde skal i gang, kontakt endelig Erik på mail erp.58@hotmail.com, eller ring på tlf. 2494 2919.

”Det er både en klar forskønnelse lokalt, og en god måde at skabe lokal aktivitet og sammenhold på, så jeg kan kun anbefale andre lokalsamfund til at gøre det samme” udtaler Anders Holst, formand for Foreningen Rørvig By og Land.

Her flere billeder fra før/efter arbejdet – vi håber at du synes om det



Et af Rørvigs busskure før og efter de frivilliges indsats



ARBEJDET I LANDUDVALGET

LOKALPLANER:

Landudvalget har - med baggrund i - et ønske om at bevare Rørvigs sommerhusmiljøer kommet med indsigelser til "Forslag til Kommuneplan 2021-2033". Se mere her:

<https://odsherred.dk/nyheder/for-slag-til-kommuneplan-2021-2033-i-offentlig-hoering>.

Dette blandt andet for at sikre et lavere størrelsesmaksimum på sommerhuse end 200 kvm i områder uden lokalplan.

Vi uddyber vores synspunkt i dette blad gennem et interview med Jon Sundbo, som er medlem af Landudvalget.

Udvalget ser en fordel i at alle områder i Rørvig er lokalplanregulerede. Derfor er vi gået i gang med at kortlægge, hvilke områder der har lokalplaner og hvilke der ikke har.

VEJLAUG:

Udvalget ønsker at foreningen skal være proaktive og opfordre til at sommerhusejere i højere grad danner vejlaug, vejforeninger eller grundejerforeninger. Baggrunden er, at vejlaug

gør det lettere at bevare områdernes natur og landområder. Men vejlaug gør det også nemmere i fællesskab at vedligeholde dræn og grøfter i sommerhusområderne og kan i det hele taget være med til at skabe gode fællesskaber.

Det er planen at få udarbejdet en vejledende pjece (handout og digital) med oplysning om vigtigheden af bevarelse af Rørvigs natur og særlige præg til især nye sommerhusejere og tilflyttere.

Vi håber at få dækket omkostningerne til trykning af en pjece gennem foreningen.

Bevarelse af Højsandslysningsen: Foreningen har tidligere været drivende kraft i at få skovryddet et areal af Højsandet, ligesom foreningen har bekostet mange udkigsbænke nede og oppe på Højsandet. Kommunen er myndighed ifm. vedligeholdelse og sikring mod, at arealet "springer i skov".

I pejlemærker for Rørvigs naturværdier: Se link nederst på siden, står bl.a. at Højsandslysningsen skal plejes og holdes fri for nye skud af trævækst, især de mange birkeskud.

Da Højsandsområdet nu er ved at "springe i skov" er udvalget i gang med at udarbejde en handleplan for pleje og friholdelse af ny skovvækst.

FORSKØNNELSE AF EGNE AREALER:

Det drejer sig især om grundene på Myntestien og Solfaldshøjen, der trænger til rydning og forskønnelse. Landudvalget håber at kunne foretage dette arbejde gennem en arbejdsforenings-weekend i det tidlige forår. Begge steder er det især fældning af træer, der vil blive tale om.

STORMFLODSMØDE:

Udvalget har deltaget i debatmøde om stormflodssikring af Isefjorden hos Sweco. Dette fordi udvalget gerne vil arrangere et debatmøde i Rørvig om, hvilke konsekvenser det vil have, hvis og når, der kommer en stormflod og hvilke muligheder der er for at sikre Rørvig by og land.

Lene Hjorth

Pejlemærker for Rørvigs naturværdier:

<http://rvbl.dk/wp-content/uploads/RVBL-R%C3%B8rvigs-naturv%C3%A6rdier-f%C3%B8r-nu-og-i-fremtiden-Pejlem%C3%A6rker-for-RVBLs-arbejde-Okt-2019.pdf>

26 UGEAVISEN - FOR NINE LÅSHERRED Lønsdag den 6. februar 2019

Velkommen til Handel

Erindringer fra Nakke, Rørvig Sogn og omegn



BØGER: Over 100 personer har bidraget med billeder og/eller minder fra den tidligere Rørvig Kommune.

RØRVIG: Den 20. december 2018 blev en mærkedag her hos mig. Det er nemlig lykkedes at få udgivet erindringer fra Nakke, Rørvig Sogn og omegn. Det er blevet til 10 E-bøger, fortæller Annie Brydegaard Danielsen.

Over 1.200 sider blev alt for dyrt at trykke, da hun ikke selv kunne skyde penge i udgivelsen. Derfor blev hun glad, da Lene Bornemann fra sit sommerhus ved Nykøbing tilbød at udgive materialet som E-bøger.

Lidt over 100 personer har bidraget med billeder og/eller minder fra den tidligere Rørvig Kommune. Erindringer der broder sig som ringe i vandet ud til omverdenen.

Mange bidragydere har været inde på, at det er vigtigt for os og vore efterkommere, at der er et sted, vi kan læse om livet på landet for år tilbage. Det er meget vigtigt i den tid, vi lever i, hvor man igen og igen på tv eller i radio kan høre, hvor historieløse folk er ved at blive. Eller sagt på en anden måde: Kender man ikke fortiden, forstår man ikke nutiden.

Lene Bornemann syntes, at de gamle billeder, annoncer, skæder med videre stod bedst frem omkranset af mørk baggrund.

Samtidig kunne vi så også tage højde for, at svagsøende personer som regel bedst ser lys skrift på mørk baggrund, så derfor er E-bøgerne udgivet med hvid skrift på blå baggrund. Normalt seende personer kan også på den måde bedst følge linjerne på computer-skærmen, slutter Annie Brydegaard Danielsen.

Hun flyttede fra slægtsgården i 1969, og gården blev solgt i 1978. Men selvom hun flyttede

Annie Brydegaard Danielsen følger stadig med i, hvad der foregår i Nakke og Rørvig Sogn. Foto: Peter Andersen

først til Vig og senere til Hølbæk, følger hun den dag i dag med i, hvad der sker i Nakke - Rørvig Sogn og omegn. www.kd.ebog.dk

Artikel fra Ugeavisen Odsherred, 6. februar 2019. (Foto: Peter Andersen)

HISTORIEN OM

FERIEKOLONIEN ENEBÆRGÅRDEN I NAKKE

Siden sidst i 1800-tallet har der været feriekolonier i Ods herred. Det toppede i slutningen af 1960'erne, hvor der var omkring 60 kolonier, hvoraf

en del lå i området omkring Rørvig, Nakke og Nykøbing Sj. Dette indlæg i RVBL er skrevet af forfatter og foredragsholder Annie Brydegaard

Danielsen, født i 1951 og opvokset på Brydegaard midt i Nakke by, hvor hendes far, Daniel Nicolaj Danielsen også blev født og voksede op. Annie,

der er uddannet skolelærer, har gennem de sidste mange år, skrevet en serie på (foreløbig) 18 e-bøger med lokalhistorisk indhold.

Annie gik i Rørvig Sogneskole og fortsatte siden som elev på Nykøbing Borger- og Realskole. Hun fortæller, at hun som barn holdt meget af at lytte til voksne, fattige som rige, især når de talte om deres ulige opvækst, liv og virke, politik gennem krig og fred:

Jeg levede mig så meget ind i det, at jeg dannede billeder på nethinden, hørte lyde og lugtede duften eller stanken. Den gang anede jeg ikke, at

jeg skulle komme til at skrive om det, jeg iagttag og hørte og oplevede.

I Annies barndom var der i Nakke by 5 gårde og 2 husmandssteder, samt beboelseshuse, fattighus, skole, andelsfrysehus, andelsmejeri, smedje med andelsvaskemaskiner, købmandsbuik og minkfarm og børstenbinder. Mælkeemanden, ostemanden, fiskemanden, slagteren og bageren kørte omkring i varevogne og tilbød deres varer. På selve Nakkelandet var der både gårde og husmandssteder. Nogle var selvstændige landmænd, andre var fiskere, og en del var ansatte – f.eks. hos bankdirektør With, Irma-Olsen, Topsøe, Tuxen, Rosenstand, Vogt,

Kaj Jensen & Gunnar Nu Hansen eller på Hovvig, feriekolonien Enebærgården, Andefarmen, pensionater, Missions-kurstedet, statshospitalet SNS, Rørvig Kommune, Alderdomshjemmet, håndværksmestre, Rørvig Maskinstation, Sygeplejeforeningen eller Rørvig Sogns Kontrolforening.

I 1874 åbnede Sct. Stefans Fritidshjem i lejede lokaler på Nørrebro i København. Formålet var, at skabe gode rammer for byens fattigste børn, give dem et sted at lære et håndværk for et måltid varm mad om dagen og udruste dem til at magte tilværelsen. De ansatte på Sct. Stefans Fritidshjem fik øje på Rishøjgårds lyngareal

Sylvest-Jensen fløj over feriekolonien Enebærgården på Rishøjvej i Nakke 1953. I nederste venstre hjørne går stien ned til koloniens strandret. (Foto: Det Kgl. Bibliotek)



Varm mad midt på dagen på Enebærgården i 1965. Arne Juelsgaard yderst tv. Th. for ham Rigmor Jensen, Hertha Thomsen, Ella Juelsgaard. På bænken sidder forstanderinde Jytte Bailey, og de andre er pædagoger på Sct. Stefans Fritidshjem. (Svends foto)

ned til Isefjorden, og i 1947 lejede de 7 tdl. af gdr. Johannes Nielsen. På lastbiler blev nogle barakker fra tyske flygtningelejre i Aalborg flyttet til Nakke. Barakkerne blev samlet midt på grunden mellem de mange enebærbuske. Så navnet Enebærgården var givet på forhånd.

DE FØRSTE BØRN ANKOMMER

Hertha Thomsen, som boede sammen med sin mand i et af fiskerhusene for enden af Rishøjvej, var med til at tage imod det første hold af forventningsfulde børn på Enebærgården i 1949. Hertha kom, sammen med husmandskonerne Ella Juelsgaard og Tove Petersen på Rishøjvej samt husmor Rigmor Jensen i fodermesterhuset på Nakke Vestvej, til at danne fundamentet og mere til. Om

foråret gjorde de 4 rent til der duftede frisk overalt, og de lavede indkøbslister og bestilte varer. Kufferterne med børnenes sengetøj, klæder og andre personlige ejendele var blevet sendt i forvejen med fragtmand, så damerne tog sengelinned ud og puttede det omkring koloniens soledyner. Således bød 70 nyredte køjepladser velkommen.

Børnene fra Sct. Stefans Fritidshjem trængte både til frisk luft og god, nærende mad. Menuen stod blandt andet på gryderetter, frikadeller, fisk, rødgrød med fløde, risengrød og næste dag klatkager med florsukker, men ingen røde pølser. Altid hjemmebagt sigtebrød og frugt til eftermiddagsmad. Om aftenen fik de smørrebrød, som, såfremt vejret tillod det, blev spist under halvtaget uden for køk-

kenet. Dagen blev rundet af med saftvand og tykke skiver rugbrød med fedt og salt eller sandkage efterfulgt af tandbørstning og godnathistorie.

DAGLIGLIV PÅ ENEBÆRGÅRDEN

I en tid, hvor vuggestue blot var et fremmedord på landet, kunne de lokale koner tage deres småbørn med på Enebærgården. Herthas datter, Lisa, var ikke ret gammel, da hun tidligt på morgenen gik med sin mor ned i koloniens kælder, hvorfra de hentede havregryn op i køkkenet. Lisa hældte havregrynen i store skåle. De blev sammen med mælk og sukker sat ind på bordene i spisesalen. Det var en sund morgenmad til børn og voksne.

Selvom Tove, Rigmor, Hertha og Ella gjorde alt for at gøre opholdet til

Det er tv. Lisa Thomsen, en pædagogs datter i midten og th. Svend Juelsgaard, der er med deres mødre på Enebærgården i 1957. (Svends foto)



en dejlig ferie fra en hverdag hjemme i København, som måske var fyldt med problemer, fordi mor og far var blevet arbejdsløse, manglede penge eller var skilt, kunne et barn godt få hjemve. Så hjalp det, når en af konerne satte sig på køkkentrappen og stak den lille en af de madder, de altid havde klar, netop i tilfælde af et barn gik lidt for sig selv. Havde et barn fødselsdag, var der flag oppe i flagstangen

Ellas søn, Svend, erindrer: Far leverede grønsager til Enebærgården. I mange år spændte han hesten for vognen, og hver gang blev ekipagen godt modtaget af børnene. Indi-

mellem kørte han også med traktoren derned, så sad min mor med sin cykel og tronede mellem kartoflerne. Hver sommer kom hvert hold børn fra kolonien op på gården. For manges vedkommende var det første gang, at de så en levende gris. Her var jeg på hjemmebane og sprang ind til grisene. Jeg gik forrest rundt og fortalte

om køerne, hesten og kornsorten på marken til stor benovelse blandt kolonibørnene.

AKTIVITETER MED INDBYGGET LÆRING

Pædagogerne lærte børnene daseskjul, boldspil og klappejagt på lege- og boldpladsen. To gange dagligt blev der fløjtet to gange, så måtte der bades i fjorden ud for strandens lyngbevoksede bronzealderhøj. Børnene var delt op i to hold, som badede på skift. En pædagog fulgte dem så langt ud, de måtte gå.

I opgaverne til børnene var indlagt krav. Det, at børnene kom til at betale med deres store arbejde ved at smalfilme deres ophold, gjorde kolonien endnu mere værdifuldt for dem. De oplevede, at de ting, man er parat til at ofre noget for, bliver særligt værdifulde, og at det man får gratis eller uden at yde noget, ikke har den samme værdi.

En eftermiddag blev københavnerbørnene kørt til Nykøbing, hvor de gik rundt, så på byen og fik lov til at købe en is. I de første 8 år foregik det i hestevogn; men senere gik man over til at leje en bus.

Filmholdet arbejder. (Foto: Et udklip fra Jubileumsskrifter, Sct. Stefans 1974.)



HJEM TIL STENBROEN

Der blev altid vinket farvel. De ansattes børn havde ikke ro til at lade støvet efter busserne lægge sig, inden de styrtede tilbage til de forladte sovesale for at finde det, andre børn havde efterladt, fordi det ikke længere havde nogen værdi. Der var ikke meget at finde. Glemte Anders And blade stod i høj kurs, en luksus de ikke selv havde råd til.

Når eftersårsferiens hold forsvandt i svinget ved Rishøjgård, så blev der stille. Selvom der skulle ryddes op og gøres rent, så havde Rigmor, Ella, Tove og Hertha ikke travlt. Over en smøg, en kop kaffe og et endnu lunt franskbrød skulle sommeren fordøjes. De delte resten af de efterladte madvarer mellem sig. Næste dag tog de hånd om rengøring af bygningerne. Pengene var gode og en nødvendighed. Men sommerens påskønnede arbejde gav dem energi til at klemme på derhjemme, samle op på det forsømte

og påbegynde vinterens levevilkår, indtil en ny sæson på Enebærgården ventede dem.

EN EPOKE ER FORBI

I 2016 lukkede Sct. Stefans Fritidshjem, og feriekolonien, der have tjent børnenes sag i 77 år, blev nedlagt. Enebærgårdens 5 bygninger og skov blev sat i budrunde. Enebærgården

er genopstået som et privat feriested. De gamle bygninger på grunden har måttet vige til fordel for fem nye familiehuse med tilhørende fodboldbane, tennisbane, legeplads og opvarmet swimmingpool. En ny generation af børn, hvis liv er privilegeret i forhold til de tidligere beboeres, nyder i dag sommerlivet på Nakkehalvøen sammen med deres forældre.

NOTER:

I Annie Brydegaard Danielsens bog: Feriekolonierne omkring Rørvig, Nakke og Nykøbing Sj. vil RVBL's læsere kunne nikke genkendende til nogle af navnene på de 11 kolonier: Nørrevang, Skansen, Eriks Minde, Isøre, Enebærgården, Lyngå, Feriehjemmet Klitborg (med nonnen Søster Franciska), Samariternes Feriekoloni, Carlsberg Gården, Svagbørnskolonien Nordstrand samt Klitgården.

Lidt mere fre Møllen der løftes på plads. Foto John Olsen





PEAK PERFORMANCE
EST. 1985



[Decorative pattern of small squares]

[Decorative pattern of small squares]

[Decorative pattern of small squares]

[Decorative pattern of small squares]

[Decorative pattern of small squares]

danbolig

SAMARBEJDER MED NORDEA